

2. ההרצאה בעברית

3. **כיתוב:** הסיפור הפחות ידוע של משפחת בן גוריון
4. כולנו מכירים את דוד בן גוריון, ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל, האיש הנחרץ, הסמכותי, מי שהכריז במאי '48 על הקמת המדינה. מדינאי דגול, נואם בחסד, אדם תקיף, נחוש, מקרין כוח וסמכות.
5. אבל היו לו גם צדדים אחרים: לפעמים היה שובב.
6. הוא היה איש רעים להתרועע ואהב להתבדח
7. ולפעמים בחר להתבודד ולהסתגר. אני רוצה לחשוף בפניכם את הצדדים הפחות ידועים של האיש שיותר מכל אדם אחר הטביע את חותמו על דמותה של מדינת ישראל.
8. ראשיתה של משפחת גרין בעיירה פלונסק המרוחקת 60 ק"מ מוורשה, פולין.
9. בסוף המאה ה-19 פלונסק נודעה כירושלים דפולין. בזכות מה זכתה למוניטין כזה?
10. המוניטין של פלונסק נבע משלוש סיבות: 1. רוב תושבי העיירה היו יהודים; 2. רוב היהודים דיברו עברית; 3. ורוב דוברי העברית היו ציונים.
11. בזכרונותיו דבג מציין שלא זכור לו ולו אירוע אנטישמי אחד בילדותו, וזאת כיוון שבכל קטטה או תיגרה הילדים היהודים תמיד היו רוב.
12. הראשון בשושלת לבית גרין היה צבי אריה גרין, סבא של דבג. בשנות השבעים והשמונים של המאה ה-19 הוא היה דמות די חריגה. בעוד שרוב היהודים באותה תקופה דברו רק אידיש ולמדו רק את הגמרא, צבי אריה שלט בארבע שפות והיה בקי בכל כתבי הפילוסופים, החל באפלטון וכלה בשפינוזה וקאנט. אבל אהבתו הגדולה היתה השפה העברית. שפת התנך.
13. צבי אריה נהג להושיב את דוד הקטן על ברכיו וכך לימד אותו עברית.
14. אביגדור היה דמות חריגה אף יותר בפלונסק.
15. מבין היהודים הדתיים אביגדור היה הראשון שלבש חליפה ועניבה. גם הוא כמו אביו שלט במספר שפות והתפרנס כעורך דין פרטי, כתב פניות ובקשות עבור גויים ויהודים גם יחד.
16. אביגדור תמיד עסק בפעילות ציבורית, הקשורה גם לעיירה וגם לציונות. כיוון ששלט בכמה שפות הוא ייצג את התושבים במשרדים השונים ואף היה חבר במועצת העיר, כאן שני מימין.
17. הסיפור שלנו מתמקד בחמשת הילדים של אביגדור גרין: אברהם, מכל, רבקה, דוד וציפורה, או פייגלה, סבתא שלי.
18. אביגדור גרין התחתן עם שיינדל, בתו היחידה של אחד הבעלבים היותר אמידים בפלונסק. שיינדל ירשה מאביה שני בתי עץ בפאתי העיירה. וכאן נולדו חמשת הילדים שלהם. דוד וסבתא ציפורה היו שני הקטנים במשפחה.
19. אביגדור היה רק בן 41 כששיינדל אשתו נפטרה. מותה של אמם השפיע קשה על דוד וציפורה. דוד היה בן 11 וסבתא ציפורה רק בת שמונה. שנתיים לאחר שהתאלמן נשא אביגדור אשה שנייה. היו לה שני ילדים משלה. דוד התעלם ממנה. הוא כינה אותה "דודה".

20. דוד היה מנהיג מלידה. הוא פצח בפעילות פוליטית בגיל מאוד צעיר, תמיד במרכז העשייה. במרכז הבמה. כאן, בגיל 17, עם חברי אגודת "עזרא" שהוא ייסד בפלונסק ללימוד עברית.
21. בן עשרים, החליט דוד לעלות ארצה. כאן, בצילום פרדה, עם אחיו מכל ואחיותיו רבקה וציפורה. מה הביא את דוד לעלות ארצה? האכזבה שחשו דוד וחבריו מהרצל. בקונגרס הציוני השישי שהתכנס בשנת 1903 הרצל הציע ליהודים למצוא מקלט זמני באוגנדה. צעירים רבים נדהמו מההצעה הזאת והחליטו לעשות מעשה.
22. ב-1906 14 צעירים מפלונסק החליטו לעלות ארצה. ערב נסיעתם לפלסטינה התאספו עם החברים שלהם בחזית בית העץ של משפחת גרין. אביגדור משקיף מהחלון. דוד יושב בוטח במרכז התמונה. זה התפקיד שימלא משך כל חייו – הוא יעשה צעד ויסחוף אחריו את כל השאר.
23. לצדו של דוד יושבת נערה בשם רחל נלקין. רחל היתה אהבת חייו. הם נסעו יחד לארץ ישראל.
24. מה היתה פלסטינה שהם נסעו אליה? מחוז דל ומפגר ומוזנח בתחומי האימפריה הטורקית. ובו לא יותר מ-65 אלף יהודים, רובם בירושלים. זה הכול.
25. כשדוד גרין הגיע ליפו הוא חשב לעצמו: אלוהים, זה יותר גרוע מפלונסק. עד מהרה דרכיהם של דוד ורחל נפרדו. דוד תירץ את זה בכך שאנשי העלייה השנייה לא התחננו. הרעב, העבודה הקשה, הקדחת, הפכו לו לבני לווייה.
26. ואז דוד עלה לגליל. הוא מצא עבודה אצל אחד האיכרים בסג'רה, ומיד החל לארגן את הפועלים שם.
27. לאחר תקופת עדנה בסג'רה דוד נדד בין המושבות וחווה על בשרו את יחסם המשפיל של איכרי המושבות כלפי הפועל השכיר היומי, וכך גמלה בלבו ההחלטה ללמוד משפטים בטורקיה כדי להגן על זכויותיהם של הפועלים שזה מקרוב באו.
28. בחורף הקשה של 1909 דוד מצא מקום לינה באסם של אחד מאיכרי זכרון יעקב, ולאחר יום עבודה ארוך ומתיש היה יושב כל הלילה ולומד. האגדה מספרת שבסוף אותו החורף דוד ידע ערבית וגם קרא בקוראן.
29. [תוספת. קלזו אפ על ציפורה מהתצלום שבו נראים 4 האחים יחד עם אישה לא מזוהה] נסיעתו של דוד לארץ ישראל הותירה חלל בבית ובלבה של ציפורה. היא התגעגעה אליו. ושאלה אותו אם תוכל לעלות ארצה כחלוצה ולהצטרף אליו. דוד השיב לה במילים אלה: "מתוך שאני אוהב אותך ורוצה בטובתך, איני יכול להציע לך לבוא בעקבותי. כי אינני רוצה שתעברי את יסורי הגוף והנפש שהיו מנת חלקי. צאי תחילה ללמוד מקצוע מועיל ואז יהיה קל יותר להשתרש בארץ ישראל". וסבתא ציפורה עשתה כעצתו.
30. **כיתוב:** מכל האחים, דוד היה קשור במיוחד אל ציפורה אחותו
31. כולם מכירים את דוד בן גוריון, הדוד של אבי. אבל מי הילדים שלצידו? זאת אני וזה אחי חגי, בבת מצווה שלי שסבתא אירגנה בבית שלה בחיפה בשנת 1958. איך זה שדבג מצא זמן לבוא לבת מצוה שלי? ואל יהיה הדבר קל בעיניכם, כיוון שבשנת 1958 דבג היה ראש ממשלת ישראל וכן שר הביטחון שלה, זו הקדנציה השנייה שלו בתפקיד.

32. גם זה מהבת מצוה שלי. דוד לקח חלק בכל האירועים המשפחתיים של אחותו. אתם אולי תוהים מה מקור הקרבה ביניהם. התשובה בתמונות הבאות.
33. אביגדור גרין היה קשור לשני ילדיו הקטנים יותר מאשר לשאר הילדים. הוא עודד את השניים לרכוש השכלה ואף תמך בהם מבחינה כלכלית.
34. כשציפורה הביעה את רצונה לנסוע ללמוד בברלין, הוא לא עצר בעדה, למרות שבאותם זמנים לא נשמע כדבר הזה שאשה תרכוש השכלה. כך שרצה המקרה ובשנת 1912 היו לאביגדור שני סטודנטים לתמוך בהם.
35. זהו דבג כסטודנט למשפטים. הוא התכוון לבחינות הכניסה לאוניברסיטה בקושטא, כיום איסטנבול, וציפורה למדה בברלין להיות גננת.
36. וכך כתב דבג לאביו בפלונסק:
אבי יקירי,
אני מחכה בקוצר רוח לזמן הכניסה. כי אחרי שאיכנס לאוניברסיטה אשתדל להשיג איזו עבודה שהיא, בכדי שתוכל לשלוח את הכסף שאתה שולח לי – לפייגלה. מעולם לא הרגשתי כמו ברגע הזה חפץ עז להרוויח הרבה כסף. כי רוצה הייתי שפייגלה לא תרגיש עכשיו כל מחסור ודוחק. אותו תור זה שבו היא חיה עכשיו אינו מופיע אלא פעם בחיים, המלאים כל כך עצב, צער ומרירות, יסורים ופצעים שותתי דם. וצר, צר מאוד, אם הרגע הקצר, שיוקדת לו לאדם שמש החיים בכל זוהרה ונוגה קסמיה, יועם אף הוא בדאגות מטרידות ותפלות של מחסור חומרי. הדבר המדהים הוא שדוד כתב עברית נפלאה, מלאה רגש ופיוט.
37. בכל מכתב שלו לאביו דוד שואל מה שלום פייגלה, איך היא בלימודים ומדוע אינה עונה למכתביו. כשנודע לדוד שאחותו מאורסת, הוא דורש לדעת מי האיש ומה מצבו החומרי.
38. הגבר שציפורה התארסה לו היה ד"ר משה קוריטני, יליד רוסיה. הם נפגשו בברלין כשלמד שם רפואה. הוא התמחה כמנתח.
39. בן 26 דוד בפלסטינה כבר נבחר להנהיג את מפלגת פועלי ציון, כבר ייסד ביטאון, שינה את שמו מגרין לבן גוריון, איחד שתי מפלגות פועלים לאחת, התקבל לאוניברסיטה בקושטא, ועדיין הוא דואג בקשר לפייגלה ומאוכזב מזה שהיא לא כותבת ומזה שהוא לא יודע מי בעלה.
40. ולבסוף הם נפגשו, דוד והגיס שלו ד"ר משה קוריטני. ומייד נוצרה ביניהם כימיה. הם פתחו בהתכתבות ערה. אבל הם לא נפגשו יותר.
41. סבתא וד"ר קוריטני נישאו בפלונסק ב-1914 ומיד לאחר מכן נשלחו לליסיבטגראד שבדרום רוסיה, שם ניהל ד"ר קוריטני בית חולים צבאי ממשלתי. כאן סבתא ציפורה בת 26 ובהריון עם אבי.
42. זמן קצר אחרי שסבתא ובעלה הגיעו לליסיבטגראד שבדרום רוסיה פרצה מלחמת העולם הראשונה. ובשלוש השנים הבאות ניתק הקשר עם דוד. טורקיה ורוסיה נלחמו זו בזו.
43. והיכן היה דוד באוגוסט 1914 כשמלחמת העולם פרצה? על ספינה, בדרך לפלסטינה. הוא תכנן לבלות את חופשת הקיץ בארץ, לאחר שנתיים של לימודי משפטים בטורקיה.

44. דבג מעולם לא סיים את לימודיו ולא קיבל תואר. ב-1915 הוא הואשם על ידי הטרקים בפעילות חתרנית וגורש מן הארץ. את השנתיים הבאות הוא בילה בניו יורק.
45. 1917 היתה שנה של תקוה. בנובמבר 1917 פורסמה הצהרת בלפור: "ממשלת הוד מלכותו מסתכלת בעין יפה על כינון בית לאומי לעם היהודי בפלסטינה". ואו! לא יאמן! דוד השקיע עכשיו את כל מרצו בגיוס מתנדבים יהודים אמריקנים לצבא הבריטי, כדי לסייע לבריטים בכיבוש פלסטינה מידי הטורקים.
46. בדצמבר 1917 דוד נשא לאישה את פולה מונבז, אחות בבית חולים, ילידת מינסק. בלי חופה וקידושין. פשוט נרשמו בעירייה, בלי מוזמנים ובלי רב. דוד מיהר לישיבה של פועלי ציון. כשנזפו בו על האיחור, הצטדק ואמר שזה עתה התחתן.
47. פולה כלל לא היתה ציונית, ועם הנישואים לדוד היא נאלצה להתחייב למשהו שכלל לא התכוונה לו. כל מה שרצתה היה בית מסודר ובעל זמין.
48. ארבעה חודשים בלבד לאחר שנישאו דוד נפרד מפולה כדי להצטרף לגדוד העברי שהוא עצמו נאבק על הקמתו. לאחר הצהרת בלפור צעירים רבים חשו צורך לסייע לבריטים בכיבוש פלסטינה.
49. דוד ופולה לא ראו זה את זה במשך שנה וחצי – הוא הגיע לפלסטינה עם הצבא הבריטי והיא נשארה בניו יורק. זה הפך לדפוס קבוע בחייהם המשותפים – דוד התמיד בנסיעותיו ובמסעותיו כשהוא משאיר את פולה ללדת לבד את ילדיהם ולהתמודד לבד עם גידולם.
50. ב-1918, בסוף מלחמת העולם הראשונה, בני המשפחה היו מפורזים על פני חצי עולם, בלי שמץ מידע אחד על השני. פולה ילדה בניו יורק את גאולה. דוד התוודע אל בתו הבכורה כשהיתה כבר כבת שנה.
51. ד"ר קוריטני וציפורה היו ברוסיה, בינתיים נולדו להם שני בנים: אריה, אבא שלי, ועמנואל.
52. אביגדור גרין היה בפלונסק.
53. ודבג הגיע, כאמור, לפלסטינה עם הצבא הבריטי. עקב המלחמה, דוד לא שמע מאביו או מאחותו במשך שלוש שנים. ובכל זאת האווירה אופטימית, כפי שמעידה התמונה. כולם מקווים שהבריטים יעמדו בדיבורם להקים בית לאומי לעם היהודי.
54. כיתוב: בשנת 1920 האווירה ברוסיה המהפכנית נעשתה יותר ויותר מחניקה. בקרבות שניטשו בין כוחות המהפכה לכוחות שכנגד היו היהודים קורבן של שני המחנות.
55. הטרגדיה אירעה בליל חורף קר בחודש פברואר 1922. כהרגלו מדי ערב לאחר יום העבודה שיחק ד"ר קוריטני שח עם קולגה שלו, רופא יהודי. פתאום הצטרף אליהם רופא רוסי. הלה שלף לפתע את האקדח שלו וירה בד"ר קוריטני.
56. לאחר חצות נשמעה דפיקה בדלת של סבתא צפורה. מישוהו בא לספר לה מה קרה. היא רצה למרפאה של בעלה, שם מצאה אותו מוטל על השולחן מתבוסס בדמו, ללא רוח חיים.
57. מה תעשה, לאן תלך? סבתא שלחה שני מברקים, אחד לאביה בפלונסק ואחד לאחיה בפלסטינה. רק בת שלושים וכבר אלמנה.

58. היתה זו תקופה של אי יציבות. תחילה סבתא נמלטה אל משפחת בעלה ברוסטוב. וגם משם נמלטה. סבתא נאלצה להבריח גבולות, כשהיא מתחזה לאחות רחמניה. רק כך הורשתה לעלות על רכבת שהובילה פליטים. סבתא עלתה לרכבות וירדה. באחת הרכבות נשדדו ממנה כל חפצי הערך שלה. כנופיה מקומית. השאירו אותה רק עם השמלה לעורה. היא פרצה בכי.

59. ואז הגיע מברק מאביה אביגדור. וכך היה כתוב במברק: "פייגלה יקירתי, אין טעם בדמעות. דמעות לא עוזרות. רק מעשים. ואומץ לב". סבתא נצרה בלבה את המילים הללו כל חייה.

60. בגבול שבין רוסיה לפולין סבתא פגשה את אביה אביגדור שנתן לה סכום כסף כדי לשחד את שומר הגבול הרוסי. שש שנים קודם לכן היתה פולין חלק מהאימפריה הרוסית. עכשיו, משכל האימפריות קרסו, פולין היא מדינה עצמאית שגבולותיה סגורים.

61. סבתא הגיעה לפלונסק שש שנים לאחר שעזבה אותה, כעת היא אלמנה עם שני בנים שעליה לפרנס. עקב האווירה האנטישמית בפולין, רשיונו של אביגדור כעורך דין נשלל ממנו לאחר שלושים שנה, והוא שמח לטפל בשני הנכדים שלו שלא הכיר.

62. ואז, יום אחד, ביולי 1922, הגיע לפלונסק מכתב מדבג: פייגלה מחמדי,

את מכתבך האחרון מ-19.6 קיבלתי. מקודם לא קיבלתי ממך כל מכתב. אך ידעתי שאת כבר בפלונסק. חושבת את שאני שכחתי אותך – האפשר כדבר הזה? אני אותך? האשכח את ילדותי ואהבת אמנו ואושר נעוריי ויגון אסון חייך... האין תקותך תקותי וצערך צערי ועתידיך עתידי וילדיך ילדי? ... האפשר לי לנוח ולשקוט כל עוד את גולה ונודדת, כל עוד אין מחסה ושמש ואור מולדת וגם אב לשני בניך – האם לא אהיה להם כאב כהיותי אב לגאולה ועמוס?

יודע אני את סבלך ברוסיה, את טלטולי ועינויי דרכך וקושי חייך עכשיו בפלונסק, ולא מתוך אדישות לא החשתי להביאך הנה. וחלילה לך, פייגלה, לחשוב שמישהו עיכב בעדי. לא רק בי תמצאי את, כי גם בפולה תמצאי אחות אוהבת, ביחוד כשתכיר אותך מקרוב.

נסיעתי מפה לא תעכב, כי עשיתי כל ההכנות הדרושות, כמו שכתבתי במכתב לאבא. קשים החיים ומרים, מי כמוך מרגישה זאת. אבל אל תפלי ברוחך, פייגלה. יש שילומים וגמול בעבודה, ועוד נכון לך יום עבודה גדול פה בארצנו.

אני מאמין שבקרוב נתראה, ויחד ניסע בחזרה הנה. נשיקות לילדיך,

דוד

63. במאי 1923 סבתא ציפורה הגיעה עם אבא ליפו. מותשים ושבעי תלאות, כפי שמעידים הפנים שלהם. בהתחלה הם חלקו עם פולה ודוד את דירתם הקטנה בתל אביב.

64. תצלום משפחתי עם בואם ארצה. אבא היה בן שבע, סבתא בת 34. עוד בתמונה: דוד ופולה עם ילדיהם גאולה ועמוס. שימו לב לזרוע של סבתא שכאילו מבקשת תמיכה מאחיה.

65. דבג עמד עתה בראש הסתדרות העובדים שהוא ייסד. ארגון שמנה בסך הכול 400 פועלים אביונים, מורעבים, ללא עבודה וללא תקציב. המטרה של דוד היתה לאחד את כל הפועלים היהודים. זו היתה התקופה הרוסית שלו. שימו לב לחולצה הרוסית.

66. אבל למה סבתא לקחה איתה רק את אבא שלי? למה השאירה את עמנואל אצל סבא שלו בפלונסק? נדמה לי שהתשובה נמצאת בפיסקה אחת מתוך המכתב של דוד שקראתי קודם. בפיסקה זו דוד אומר:
- חבל שיצא כך, שעד היום איני יודע שם ילדך הצעיר. וכל זמן שלא יתקבל פה שמו – אי אפשר להשיג הרשיון בשבילך.
67. כך שיתכן שהסיבה להחלטתה של סבתא היא טכנית – העדר מידע מצד דוד. המחסור באמצעי קשר בסיסיים התברר כגורלי, גם עבור סבתא וגם עבור דוד עמנואל. עמנואל מעולם לא סלה לסבתא על שנטשה אותו כביכול, בעוד היא לוקחת איתה לפלסטינה את אחיו הבכור.
68. שנתיים לאחר מכן, בשנת 1925, עמנואל וסבא שלו אביגדור הגיעו לפלסטינה, ושוב התאספה המשפחה לצילום משפחתי. בינתיים סבתא נישאה שוב, לזמר האופרה אריה פרידמן לבוב והם השתקעו בחיפה.
69. סבתא התאחדה שוב עם שני בניה, היא היתה נשואה בשנית, היא היתה דמות ידועה ומקובלת בחיפה. סוף סוף יכלה להיות מרוצה בחלקה.
70. היחיד שלא מצא את עצמו, את מקומו, היה דוד עמנואל. מוכשר ויפה תואר ככל שהיה, הוא מעולם לא התחתן ולא הוליד ילדים. בקרב מכריו נחשב חריג ותימהוני. אחרים ראו בו בוהמיין. יושבי כסית ופארק הכירו אותו היטב.
71. עמנואל הקדיש את חייו לחקר התעופה והחלל. הוא פרסם שישה ספרים בנושא, וזכה על כך להערכה מצד דודו דוד.
72. בערב פסח של שנת 1982 עמנואל בא להתארח אצל אחיו בבית השיטה. בדרך לחזר האוכל חטף התקף לב ונפטר. הוא נקבר בבית השיטה לצד צפורה אמו. בן 64 בסך הכול.
73. אברהם גרין, אחיו הבכור של דוד, היה הדתי היחיד במשפחה. אבל לא רק שהיה יהודי אדוק, הוא גם היה ציוני מסור, והירבה להתנצח עם הדתיים החרדים מתנגדי הציונות.
74. תמיכתו הנלהבת של אברהם בציונות עוררה עליו את חמתם של חסידי גור בעיירה. הם האמינו שרק המשיח יביא את הגאולה, לא שום אדם או תנועה.
75. ככל שהציונות בפלונסק עשתה חיל, כך העוינות כלפיה מצד חסידי גור הפכה מרה יותר. הם לא בחלו בשום אמצעי. הגיעו דברים לידי כך שחסידי גור הלשינו על אביגדור גרין לשלטונות, בטענה שהוא חותר נגד הצאר. בביתו של אביגדור נערך חיפוש אבל לא נמצא שום דבר מחשיד.
76. אם אברהם היה ציוני כה מסור, איך זה שהוא היה האחרון לעלות ארצה? והרי שני הבנים שלו בנימן וישראל עלו כבר מזמן. כאן בצילום נראים טובה ואברהם ערב עלייתם ארצה. אבל למה הם נראים כל כך מודאגים?
77. לטובה ואברהם היתה בת בשם שינדל, צעירה מבריקה ודעתנית שרבים ניבאו לה גדולות. דודה דוד חזר והפציר בה לבוא ארצה. הוא היה סבור ששינדל עולה בכישוריה על אלה של גולדה מאיר והבטיח לה תפקיד בוועד הפועל של ההסתדרות שהוא עמד בראשה.

78. אבל לשינדל היו העדפות משלה. מכל הבחורים בסביבה, היא בחרה להתחתן עם תנחום, איש הבונד. הבונד התנגדו לציונות. הם טענו שכל בעיות הלאום ייפתרו עם כינון סוציאליזם בעולם. כך ששינדל ותנחום העדיפו להישאר בפולין.
79. כיוון שכך, טובה ואברהם לא חיכו יותר, ובשנת 1934 הגיעו לפלסטינה. בתצלום המשפחתי לרגל בואו של אברהם ארצה נראים . אברהם עבד כפקיד בהסתדרות.
80. ממנהיג של ארגון פועלים בפלסטינה הפך דבג למנהיג של הציונות העולמית. בשנת 1935 נבחר ליושב ראש הנהלת הסוכנות בירושלים.
81. מה קרה לשינדל ולתנחום ולבנם הקטן יעקב? בשנת 1941 רוכזו יהודי פלונסק והערים הסמוכות בגיטו.
82. **כיתוב:** 1942 היתה שנה הרת גורל עבור דוד בן גוריון והעם היהודי
83. במאי 1942 נפטר אביגדור גרין בשיבה טובה. אביגדור היה בן 86 במותו.
84. והיכן היה דוד? בניו יורק, בוועידת בילטמור, שבה הוחלט שמטרת הציונות היא הקמת מדינה לעם היהודי. מן הוועידה אף יצאה קריאת תיגר נגד מדיניות הספר הלבן.
85. ובסוף אותה שנה, בנובמבר-דצמבר 1942, 7000 יהודי פלונסק הועלו על רכבות ונשלחו לאושוויץ.
86. ביניהם שינדל, תנחום ובנם בן החמש יעקב.
87. כשהשמועות על דבר האסון באירופה הגיעו אל טובה ואברהם בפלסטינה, הם הוכו בהלם ושקעו ביאוש. טובה נפלה למשכב, היא איבדה את שפיותה ולא קמה.
88. אברהם, מוכה צער ויגון על האסון שפקד אותו, כתב ופרסם חוברת קטנה בשם "יקוב הדין את ההר". בחוברת הוא מאשים את הרבי מגור בפירוש מוטעה של המקורות.
89. בחוברת שלו אברהם טען שאילו הרבי מגור היה מזהיר את היהודים מהסכנה האורבת להם באירופה, חיי יקיריו וחיי יהודים נוספים היו ניצלים. אילו לא נלחם בציונות, יותר יהודים היו ניצלים.
90. בתוך ימים ספורים אספו חסידי גור את כל העותקים של החוברת מהקיוסקים של תל אביב.
91. באחת השבתות, בדרכו לבית הכנסת הגדול באלנבי, ארבו לאברהם כמה חרדים, התנפלו עליו, חירפו אותו והיכו אותו מכות קשות. אברהם לא החלים מהפגיעה האנושה והוא נפטר כמה חודשים לאחר מכן. היריבות המרה באה לקיצה בארץ ישראל. זה היה בשנת 1945.
92. בתעודת הפטירה של אברהם גרין כתוב: סיבת המוות – סרטן. כשדוד נשאל מה גרם למותו של אחיו, הוא אמר שאברהם נפטר מעוגמת נפש, עקב ההשפלות שספג מצד חסידי גור.
93. **כיתוב:** מיכאל, או מכל, היה היפוכו הגמור של דוד. הוא לא ידע עברית והציונות לא עניינה אותו.
94. מכל לא היה לא דתי ולא חילוני, לא עסקן וגם לא איש עסקים. בפלונסק מכל התפרנס ממכירת סדקית, וזה מה שעשה לאחר בואו ארצה בשנת 1934.

95. הקיוסק שלו בפנינת הרחובות בן יהודה ושדרות נורדאו היה כל עולמו. הוא ידע רק ארבע מילים בעברית ילד, אתה רוצה מיץ? והוא סירב להחליף את שמו לבן גוריון.
96. את כל מעייניו השקיע בפרנסת המשפחה, כשהקיוסק מספק קיום בדוחק. דוד הציע את עזרתו, אבל מכל היה אדם עם כבוד ועקרונות.
97. בגיל 84 מכל פרש מהקיוסק שלו, וכעבור שנתיים הוא נפטר.
98. **כיתוב:** אבא שלי אריה, דור שני של ציונים
99. לסבתא ציפורה היו די קשרים להבטיח לאבא מקום בפקולטה לרפואה בטכניון. היא למעשה כבר רשמה אותו.
100. אבל אבא לא רצה קריירה רפואית. בשנת 1938 בגיל 22 הוא העדיף להיות חלוץ. והוא בחר להתחיל בחייו החדשים במקום הכי צחיח, הכי מבודד והכי מוכה שמש ורוחות שיכול היה למצוא: בקיבוץ בית השיטה.
101. מבחינתו, לברוא זן חדש של אדם, ישראלי חדש, היה הרבה יותר מלהיב ומאתגר. הוא היה המחנך הראשון של הילדים הראשונים שנולדו בקיבוץ.
102. ככל שהיה קשוח ותובעני, הילדים העריצו אותו. הוא היה מחנך כריזמטי, ידען ובקי ומלומד, טיפוס של מנהיג, כמו הדוד שלו דוד.
103. בשנת 1939 הגיעה לבית השיטה צעירה יפהפיה, עולה חדשה מגרמניה בשם ברוריה. בתצלום מצד שמאל, ואבא לקח אותה לצפות על הקיבוץ מהגלבוע.
104. משהחליטו להתחתן, ההורים נסעו לחיפה להכיר לסבתא ציפורה את כלתה המיועדת.
105. המרחק בין בית השיטה לחיפה הוא רק 80 ק"מ, אבל הנסיעה היתה כרוכה בסכנת נפשות. אף פעם לא ידעת מהיכן תיפתח הרעה.
106. ההורים עם סבתא ציפורה על שפת הים בחיפה, 1940.
107. בשנת 1940 הנרייטה סולד הגיעה לבית השיטה וביקשה מאבא שיקח עליו את הטיפול בקבוצה של בני נוער שהיא הצליחה להציל מצ'כוסלובקיה הכבושה בידי הנאצים. אבא היה בן 24 והנרייטה כבת 80, עדיין מלאת נחישות ואנרגיה. היא עמדה בראש עלית הנוער.
108. אבא ניסה להגיד לה שרק התחתן... אבל אי אפשר לסרב לאשה כמו הנרייטה. בני הנוער שוכנו בלול החדש שהיה עדיין בבנייה.
109. אבא ישן לצידם על רצפת הבטון, הוא היה המורה שלהם, המדריך, הוא היה מסור להם כל כולו. כיאה לטיפוס טוטאלי.
110. השנה היא 1942. בני הנוער הצ'כי מחייכים, הם כלל לא מודעים לכך שהצבא הגרמני בפיקודו של רומל נמצא בלוב, ומאיים לכבוש את ארץ ישראל.
111. הם הצליחו להימלט מצפוני הנאצים באירופה, אבל האיום הגרמני הגיע למזרח התיכון.
112. דבג, כעת יושב ראש הסוכנות היהודית בירושלים, התווה את יעדי המאבק של הישוב: הקמת צבא יהודי שיעזור במלחמה נגד היטלר והקמת ארגון מחתרתי שיביא את הפליטים היהודים מאירופה על אף הסגר הימי שקבעו הבריטים.

113. **כיתוב:** אבא שלי אריה והדוד שלו דוד קורצו מאותו חומר.
114. בגיל 84 דבג עדיין מלא סקרנות, צמא לשיחה מפרה, מאתגרת
115. הצילומים הבאים מעידים עד כמה היה דבג קשור למשפחה של אחותו צפורה, ביחוד לאבא שלי אריה ולאחי חגי.
116. בשנת 1964 הוזמן דבג לחתונה של אחי חגי בבית השיטה. אפשר להתרשם מיחסי הקירבה ששררה ביניהם.
117. כאן פולה ודוד בין חברי בית השיטה בחתונה של חגי. דבג לא היה מאלה ששמרו על דיסטנץ.
118. **כיתוב:** על אף ההבדלים ביניהם – בטמפרמנט, בכישורים, בהשקפת עולם, אחד הדברים המשותפים לחמשת האחים לבית גרין: העקשנות, הנטייה לדבוק באמונתם עד תום.
119. 33 שנים מפרידות בין התצלום המשפחתי הזה, משנת 1925, שבו נראים
120. לבין התצלום הזה משנת 1958. ממנהיג של ארגון פועלים צמח דבג והפך לראש מדינה.
121. בגיל 72 העייפות ממנו והלאה. מבחינתו העבודה רק החלה:
122. להפוך פליטים נרדפים חסרי כל שהגיעו משלושים מדינות – לעם.
123. לבטל את הארגונים הצבאיים השונים שפעלו במחלתר לפני קום המדינה ולהקים צבא אחד.
124. לבטל את הזרמים השונים בחינוך ולהנהיג מערכת חינוך ממלכתית אחת לכולם
125. הוא חתם על הסכם השילומים עם גרמניה וכך היה כסף לבנות את המדינה.
126. דבג האריך ימים יותר מכל אחיו. זמן קצר לאחר החתונה של חגי בא דבג שוב לבית השיטה – להלוויה של אחותו ציפורה. בדברי ההספד שלו דוד התנצל בפניה על שמנע ממנה לעלות ארצה בנעוריה.
127. פולה ודוד קבורים באחוזת הקבר שלהם בשדה בוקר.
128. זהו פסל הזיכרון שהוקם בפלונסק באתר שבו עמד הצריף של אביגדור גרין.
129. רציתי להראות לכם שלקח שלושים שנה להביא את בני המשפחה ארצה, מבואו של דוד בשנת 1906
130. ועד בואם של טובה ואברהם בשנת 1934.
131. ורציתי להראות דבר נוסף: דבג, אדם בעל חזון ועוצמה ורצון ברזל, בחר לגור בסוף ימיו – היכן? בקיבוץ נידח בנגב. לאחר כל מה שהשיג, לאחר שהעם היהודי זכה לבית משלו, דוד עצמו חזר לצריף של ילדותו.
132. דבג הורה להעמיס את ספריו על המכונית
133. וזה כל מה שלקח איתו לקיבוץ החדש בנגב.
134. דבג התנתק לזמן מה מכל מחויבות פוליטית, חברתית או משפחתית והתמסר לגידול הטלאים הרכים בדיר של שדה בוקר.

135. נראה שהוא מאוד נהנה להאכיל את הטלאים ולטפל בהם.
136. דוד בעצם חזר לצריף העץ שבו נולד, וטראו כמה הם דומים, הצריף בפלונסק והצריף בשדה בוקר.
137. **כיתוב:** הסיפור של משפחת גרין-בן גוריון מתפרס על פני מאה שנות ציונות, למן בואו של דוד גרין לארץ בשנת 1906 ועד ימינו אלה, מאה שנה לאחר מכן.
138. יצא כך שהנכס העיקרי שלי הוא ההיסטוריה של המשפחה שלי. לא ירשתי אוצרות פיזיים, אלא את המורשת הבן גוריונית שאותה חלקתי איתכם היום. ומהי המורשת הזאת? מורשת של עשייה.